

Шыфр: _____

Зацвярджаю

Колькасць балаў: _____

Намеснік старшыні
арганізацыйнага камітэта
намеснік Міністра адукацыі

Месца: _____

«21» _____ 2015 года

ТРЭЦІ ЭТАП XXXII РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІАДЫ
ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА»
I «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

9 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Варыянт I

Заданне 1. Размяркуйце словы па групах у адпаведнасці з месцам націску; упішыце іх у табліцу, раскрываючы дужкі.

Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 бала – за кожны правільны адказ).

К(о/а)ршун, т(о/а)ўсты, д(о/а)сыта, ідз(е/я)це, (о/а)кунь, зам(е/я)сці, засц(е/ё)жка, м(о/а)лад(о/а)сць, р(э/а)мень, камбайн(е/ё)р.

Словы з першым націскным складам	Словы з другім націскным складам	Словы з трэцім націскным складам

Заданне 2. Да прыведзеных фразеалагізмаў падбярыце дзеясловы-суправаджальнікі, з якімі гэтыя фразеалагізмы ўжываюцца ў маўленні. Запішыце фразеалагізмы разам з дзеясловамі-суправаджальнікамі.

Узор: на свае вочы – бачыць на свае вочы.

*Максімальная колькасць балаў – 5
(1 бал – за кожнае правільна падабранае слова-суправаджальнік).*

Фразеалагізм	Фразеалагізм + дзеяслоў-суправаджальнік
як аблупленага	

у абцугах	
з першых вуснаў	
як гусь на бліскавіцу	
на лес гледзячы	

Заданне 3. Растлумачце лексічнае значэнне выдзеленых у сказах слоў.

Максімальная колькасць балаў – 5

(1 бал – за кожнае правільна вызначанае значэнне слова).

Сказ	Лексічнае значэнне слова
Гадзіннік без маятніка – забаўка, непатрэбіца . А чалавек без сэрца? (С. Мінкевіч).	Непатрэбіца –
На жвір аблятаюць лісты, наземіца з ціхай малітвай (У. Дубоўка).	Наземіца –
Калісьці ў малеці шукалі мы, дзеці, а дзе ж той канец для дарогі на свеце? (У. Дубоўка).	Малеце –
А я сапраўды быў спанталыжаны незвычайнасцю абставін, нейкай ціхай нахабнасцю дзяўчат (Р. Сабаленка).	Спанталыжаны –
Тут і пасажны куфар, і скрыня наогул, скажам, ужо не з уборамі, а з мукой, калі ўжо нявеста добра ўгаспадынілася (Я. Брыль).	Угаспадыніца –

Заданне 4. Запішыце аднаслоўныя беларускія адпаведнікі да прыкладаў на рускай мове. Вызначце, як яны ўтварыліся.

Максімальная колькасць балаў – 6 (0,5 бала за кожны правільна падабраны беларускі адпаведнік, 0,5 бала за кожную правільна вызначаную ўтваральную аснову і 0,5 бала за кожны правільна вызначаны спосаб утварэння).

Прыклад на рускай мове	Беларускамоўны адпаведнік	Утваральная аснова	Спосаб словаўтварэння
Узор: картофельная ботва	бульбоўнік	<u>бульб</u> (а) + оўнік (□)	суфіксальны
становиться более узким			

луна в фазе круглого диска			
превратить в руины			
дочь бондаря			

Заданне 5. Запішыце складаныя назоўнікі ў форме меснага склону адзіночнага ліку.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал за кожнае правільна напісанае слова).

Складаны назоўнік	Форма меснага склону адзіночнага ліку
штаб-кватэра	
жанчына-прафесар	
генерал-лейтэнант	
праграма-мінімум	
баль-маскарад	

Заданне 6. Вызначце, якія з выдзеленых дзеяслоўных форм утвораны з адхіленнямі ад граматычнай нормы. Запішыце правільны варыянт.

Максімальная колькасць балаў – 4 (1 бал за кожную правільна запісаную форму).

- Бег прыцішыў Дняпро сінябровы, пасумнела зязюля ў ляску. Нібы стужка зары вечаровай, *заружовіўся* [_____] след на пяску (М. Чарняўскі).
- Святло чырвонае калін, палескі край, пяшчотна-мілы. І журавоў расстайны клін у туманах *палошча* [_____] крылы (М. Мятліцкі).
- Блакiт Радзімы першы бусел зноў *мерыць* [_____] стомленым крылом (А. Нагорны).
- Мядзяныя гукі расплываліся мякка, задумёна і ўрачыста, *дрыжэлі* [_____] у вушах доўга, ледзь прыкметнымі пералівамі адгалоску (З. Бядуля).
- Вецярок прыдарожную грушу ледзьве чутна *варуша* [_____], калыша, міла бомы смяюцца ў цішы, ціха срэбрам грукае крыніца. Добрай ночы зара-зараніца! (М. Багдановіч)

Заданне 7. Уважліва прачытайце. Правядзіце неабходны аналіз, адкажыце на пытанні.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Дарогі

маўклівыя *паскі*

Вы – зямлі фанатэка,

Што складзена

з тысяч

крокаў

Вечнага Чалавека.

(Я. Сіпакоў)

1) Аднавіце ў гэксце прапушчаныя знакі прыпынку, растлумачце іх пастаноўку:

2) Назавіце тып сказа па структуры і яго разнавіднасць:

3) Якім членам сказа з'яўляецца *выдзеленае слова*?

4) Якую сінтаксічную ролю ў сказе выконвае падкрэсленае слова?

5) Вызначце і запішыце яго лексіка-граматычны разрад.

Заданне 8. Запоўніце табліцу.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Жанр	Прыкметы жанру	Да якога роду жанр адносіцца
Вадзівіль		
	Невялікі твор, які расказвае пра незвычайнае, выключнае здарэнне ў жыцці чалавека і мае нечаканую развязку.	
	Невялікія камічныя сцэнкі, якія разыгрываюцца паміж актамі асноўнага дзеяння спектакля.	
Аповесць		

	Урачысты, узнёслы верш, хвалебная песня ў гонар важнай падзеі, з’явы, асобы.	
Раманс		

Заданне 9. Устаўце прапушчаныя назоўнікі, назавіце аўтара радкоў.

Максімальная колькасць балаў – 5.

1. Дагарэў за брамай _____,
Месяц паміж воблачкаў плыве.
Выйду зноў, як у мінулы май,
Басанож прайдуся па траве.
Аўтар: _____
2. Як мары, белыя _____
Пад сінявой начной стаяць,
У небе зоркі, ад марозу
Пахаладзеўшыя дрыжаць.
Аўтар: _____
3. Яны ідуць за годам год
З мячом і з _____.
О, мой нязводны род,
Ён моцны духам!
Аўтар: _____
4. І схіляе трава
Над ім пасмы-брыжы,
А ён, _____,
Гучным смехам дрыжыць.
Аўтар: _____
5. Пад казачным дубам над _____ сінім
хлапец прызнаваўся ў каханні дзяўчыне.
І рэхам той шэпт адгукаўся між гаю:
– Кахаю... кахаю... кахаю... кахаю...
Аўтар: _____

Заданне 10. Прачытайце верш Сяргея Грахоўскага “Багацце” і запоўніце табліцу.

Максімальная колькасць балаў – 4.

Нічога мне ніколі не шкада,
На шчырасць і на ласку не скуплюся,
Калі ў твой дом пастукае бяда,
Апошняю скарынкай падзялюся.

Нічога не збіраю, не таю,
Не берагу на чорны дзень і свята,
А ўсё, што ёсць, да кроплі аддаю
І тым шчаслівы і багаты.

1. Які тып рыфмоўкі выкарыстаў паэт у першых чатырох радках?	
2. Якім памерам напісаны гэты верш?	
3. Якая ідэя закладзена ў гэтым вершы?	
4. Які паэтычны троп выкарыстаны ў вылучаным курсівам радку?	